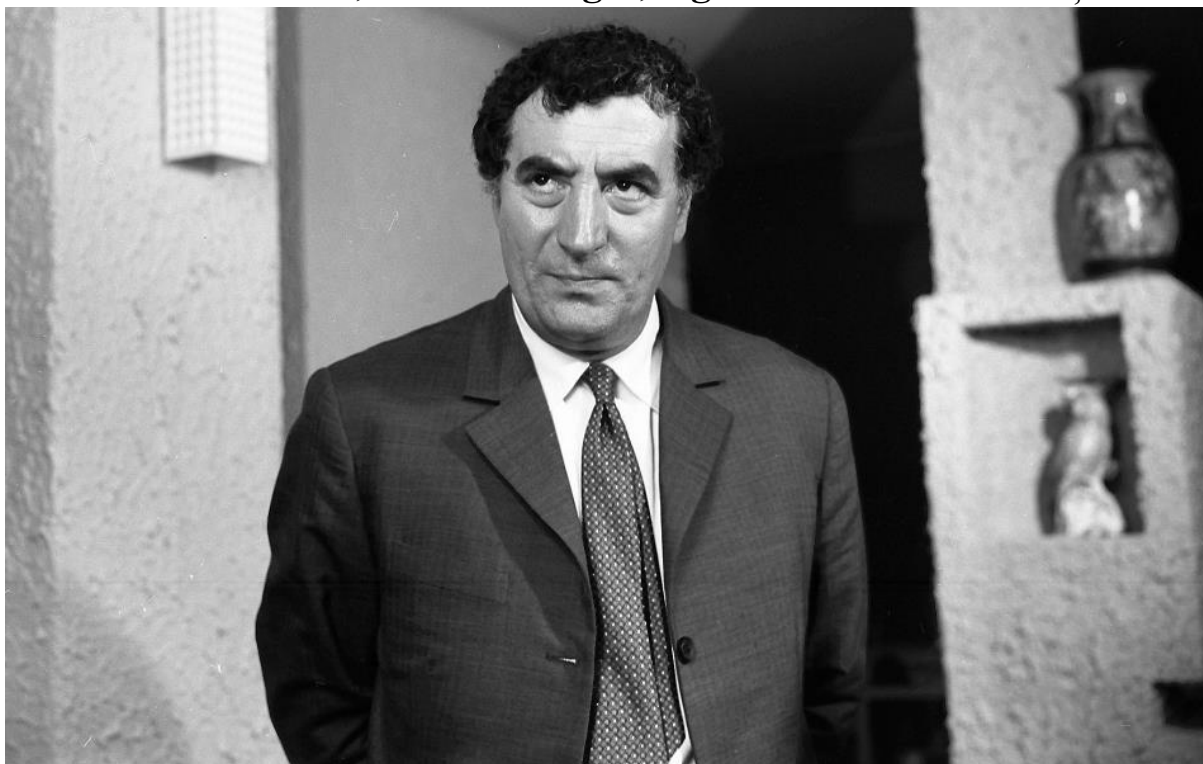

Biblioteca Județeană: Personalitatea săptămânii – Ecoul unei voci inconfundabil, Toma Caragiu, legenda scenei românești

8 martie 2025

În urmă cu 48 de ani, marele actor Toma Caragiu se stingea din viață, lăsând o amprentă profundă asupra teatrului și cinematografiei românești. Moștenirea sa artistică, marcată de un umor subtil și o profunzime rară, a fost curmată brusc de tragicul cutremur din 4 martie 1977. Moartea prematură a acestui titan al scenei românești și dispariția unui om cu o bogăție sufletească impresionantă rămân greu de acceptat și astăzi pentru numeroșii săi admiratori, care îl urmăreau cu drag pe scenă, pe marele și micul ecran sau la radio.

Toma Caragiu este unul dintre acei artiști care, prin forța talentului lor, au devenit repere incontestabile în istoria scenei românești. Actor de o complexitate rară, capabil să îmbrace orice rol cu o naturalețe desăvârșită, a fost un maestru al artei dramatice, reușind să îmbine perfect comedia, tragedia și satira într-un stil unic.

Prin prezența sa magnetică, transforma fiecare apariție într-un spectacol captivant, fascinand publicul cu o autenticitate rar întâlnită și cucerind inimile acestuia prin personajele sale memorabile și rolurile de excepție. Studiul profund al fiecărui rol, inteligența sa analitică și capacitatea de a înțelege sufletele oamenilor l-au ajutat să creeze performanțe remarcabile, influențând adesea viziunea autorilor și regizorilor.

Dincolo de scenă, Toma Caragiu era un om de o generozitate aparte, un spirit liber care detesta convențiile. Cu un umor acid, o ironie fină și un talent nativ de pamfletar, transforma chiar și cele mai banale momente în spectacole improvizate.

Geniul său comic era inepuizabil în invenții și mereu surprinzător în fiecare interpretare. Fie că se afla pe scenă, în fața camerei de filmat sau alături de prieteni, Toma Caragiu emana o energie aparte, o forță creatoare care l-a consacrat drept un simbol al artei românești.

Scria poeziei, confesiuni și satire cu aceeași dăruire cu care își modela personajele. La o lectură mai atentă, descoperim cu uimire că Toma Caragiu nu era doar un actor excepțional, ci și un poet autentic. Pentru el, poezia nu a fost doar o pasiune, ci un mijloc profund și responsabil de autoexprimare.

Născut pe 21 august 1925, într-o familie de aromâni, în satul Hrupiști (Aetomilitsa), Grecia, artistul sortit nemuririi și asociat cu însăși noțiunea de ACTOR avea să poarte, de-a lungul carierei sale, zeci de nume și identități – Anton, Alfred, Figaro, Ianke, Macheath, Romeo, Răzvan – însă cel care i-a rămas pentru totdeauna este Toma.

De la tatăl său, Nico Caragio, a învățat respectul pentru tradiție și demnitate, iar de la mama sa, Atena Papastere, a moștenit sensibilitatea artistică. Primul său cuvânt l-a rostit în aromână, un grai pe care l-a păstrat mereu în suflet, fără să-l uite vreodată sau să-l regrete.

În 1928, familia Caragiu s-a mutat în sudul Dobrogei, în regiunea cunoscută sub numele de „Cadrilater”, la Silistra, iar după o serie de peregrinări, în 1940, s-au stabilit la Ploiești, unde Toma a urmat cursurile Liceului „Sfinții Apostoli Petru și Pavel”. Încă din perioada liceului, a fost atras de teatru, făcând parte din trupa școlii și colaborând cu revista „Frământări”.

Când a venit momentul să aleagă o direcție pentru viitorul său academic, tatăl său l-a sfătuit să urmeze medicina veterinară, însă Toma a refuzat categoric, spre mâhnirea părinților. După lungi discuții și controverse, au ajuns la un compromis, stabilind, spre nemulțumirea ambelor părți, să urmeze Facultatea de Drept. Însă Toma a renunțat rapid la cursurile de drept, fără urmă de regret, și s-a înscris la Conservatorul de Muzică și Artă Dramatică din București, la clasa profesorului Victor Ion Popa.

În 1948, în anul III de studii, a debutat pe scena Studioului Teatrului Național din Piața Amzei, interpretând rolul unui scutier în piesa „Toreadorul din Olmado”, regizată de Ion Șahighian. În această perioadă, a pus bazele unei trupe de teatru, care ulterior a evoluat în „Teatrul Sindicatelor Unite” din Ploiești, devenind mai târziu „Teatrul de Stat Ploiești”.

Producțiile studențești de început, alături de aprecierile favorabile ale profesorilor, fac ca tânărul să nu treacă neobservat în fața oamenilor din domeniu artistic. Regizorii Teatrului Național îl remarcă încă înainte de finalizarea Conservatorului și îl invită să facă parte din echipa venerabilei instituții.

În 1949, Toma Caragiu a fost angajat la Teatrul Național din București, iar în 1951 s-a mutat la Teatrul de Stat din Constanța, unde a interpretat numeroase roluri. Din acest moment, traiectoria biografiei sale devine foarte sinuoasă, iar existența sa, o fascinantă aventură.

În anul 1953, tânărul actor a fost numit în funcția de director al Teatrului de stat din Ploiești, poziție pe care o va ocupa pentru următorii 12 ani. Pe scena teatrului prahovean, Toma Caragiu avea să interpreteze de-a lungul acestor ani, 34 de roluri. Printre acestea se află Truffaldino din „Slugă la doi stăpâni” (1954) de Carlo Goldoni, Figaro din „Nunta lui Figaro” (1955) de Beaumarchais, Ianke din Tache, Ianke și Cadâr (1956), Vulpoiul din „Răzvan și Vidra” (1959) de B. P. Hașdeu.

Izvorul satisfacțiilor sale era scena, în care își găsea rațiunea existenței și i se dăruia neîncetat. Teatrul devenea scopul său vital, iar alături de această trupă, a realizat aproape două mii de spectacole. Studia cu atenție fiecare piesă, citea ce se scria despre fiecare spectacol și nu respingea niciodată observațiile.

Toma iubea pictura, citea mult, nu doar teatru, ci și poezie, proză, critică și istorie literară, sociologie, fiind mereu la curent cu tot ce apărea important în presa culturală. Cumpăra cărțile noi în ziua apariției, dar, mai presus de toate, făcea incursiuni profunde în toate formele de dramaturgie. Avea o energie debordantă și o forță de muncă ieșită din comun, calități care s-au fructificat din plin în anii petrecuți la cârma teatrului din Ploiești.

În 1965, s-a transferat la Teatrul „Lucia Sturza Bulandra” din București, unde a atins apogeul carierei sale. A jucat în producții regizate de mari nume ale teatrului românesc, precum Liviu Ciulei, Lucian Pintilie și Valeriu Moiescu, consolidându-și astfel statutul de mare artist al scenei.

Printre rolurile sale celebre de aici se numără cel al lui Ion Cristea din „Sfântul Mitică Blajinul” (1966), o interpretare remarcabilă care i-a adus aplauze din partea criticii și publicului, dar și rolul lui Tipătescu din „O scrisoare pierdută” (1972), în regia lui Liviu Ciulei, care i-a evidențiat finețea comicului și profunzimea psihologică. Un alt personaj emblematic a fost cel al lui James Tyrone din „Lungul drum al zilei către noapte” (1976), un caracter complex care a demonstrat amploarea talentului său dramatic.

De-a lungul anilor, a întruchipat aproape o sută de personaje, fiecare creat cu migală și pasiune, care au rămas undeva în penumbra culiselor și în memoria spectatorilor. Trăia fiecare rol, fiecare apariție pe scenă, cu o putere de creație reînnoită și fecundă, păstrându-și identitatea, dar reinventându-se de fiecare dată.

Toma Caragiu aducea cu sine o lume întreagă, creată din fantezia sa strălucitoare, pe care o dăruia seară de seară spectatorilor cu generozitate și o privire complice în ochi. Nimeni nu ar putea număra actorii cu care a fost partener, dar fiecare dintre ei a simțit grija lui Toma de a nu fi niciodată doar el în centrul atenției.

Cei care l-au cunoscut și au lucrat cu el, cei care i-au oferit partiturile – adesea scrise special pentru a fi interpretate – își amintesc fiecare colaborare ca pe o adevărată sărbătoare a creației

artistice. Aportul său, dincolo de cel al unui simplu interpret, s-a resimțit profund în construcția majorității spectacolelor contemporane.

În paralel cu cariera sa teatrală, a avut o activitate cinematografică deosebită, devenind o figură familiară pe marele ecran. A debutat în filmul „Nufărul roșu” (1955), iar în următorii ani a devenit unul dintre cei mai apreciați actori de film din România. Printre producțiile în care a jucat se numără „Haiducii” (1966), un film cu un puternic caracter național, „BD la munte și la mare” (1971), unde a interpretat roluri comice memorabile, „Actorul și sălbaticii” (1975), o comedie de mare succes, și „Operațiunea Monstrul” (1976), un alt film în care Caragiu a adus la viață un personaj complex și captivant.

Pe lângă activitatea sa remarcabilă în teatru și film, Toma Caragiu a rămas în memoria colectivă și prin aparițiile sale memorabile în sketch-uri de televiziune, care au adus în casele românilor o doză subtilă de umor și ironie fină. Proiecte precum „Așa-i în tenis” și „Omul cu șopârla” au devenit veritabile clasice, iar talentul său de a improviza, alături de umorul său inteligent, l-au transformat într-un simbol a comediei rafinate.

Toma Caragiu rămâne o figură de referință în teatrul și cinematografia românească, o personalitate care a avut un impact semnificativ asupra scenei și ecranului. Fiecare replică rostită era o lecție de meșteșug actoricesc, iar talentul său incomparabil continuă să inspire, demonstrând nu doar măiestria artistică, ci și o legătură profundă cu spectatorii, pe plan emoțional și intelectual.

Caragiu nu era doar un actor, ci o personalitate care întruchipa teatrul în totalitatea sa. Fiecare apariție pe scenă devenea un spectacol, capabil să cucerească întreaga sală. Prezența sa depășea simpla apariție fizică, transformând fiecare moment într-un act artistic complex. Privind către el, publicul nu întâlnea doar un rol, ci o lume întreagă, construită din pasiune, sensibilitate și o înțelegere profundă a realității sociale. Această profunzime în interpretare îl făcea să fie perceput nu doar ca un artist remarcabil, ci și ca un comentator al vremurilor sale.

Comicul său nu era superficial, ci profund, adânc înrădăcinat în observațiile fine despre lumea înconjurătoare. Ironia și discernământul cu care naviga între comedie și dramă dădeau o forță extraordinară fiecărui personaj interpretat.

Deși era adorat și răsfățat de întreaga țară, el rămânea însă incredibil de modest, o trăsătură care îl făcea și mai admirabil în ochii celor care îl urmau. Setea sa uluitoare de viață și energia sa aproape inepuizabilă reflectau nu doar o dorință intensă de a dăruia, dar și o viziune profundă asupra lumii.

Toma Caragiu a înțeles că teatrul nu era doar o formă de divertisment, ci o formă de dăruire totală, un mijloc prin care să ajungă la sufletele oamenilor și să le adâncească gândirea. În acest sens, el nu era doar un „bun” al scenei, ci un dar pentru întreaga societate, care își găsea refugiu și bucurie în fiecare spectacol.

Ceea ce îl făcea unic era tocmai altruismul cu care se dăruia, risipind în jurul său artă, înțelepciune și umor, lăsând o amprentă de neuitat în sufletele celor care îl urmăreau. Devenise

o sursă constantă de inspirație și o garanție că, chiar și în cele mai dificile momente, arta poate să ne ofere un refugiu și o cale de a vedea lumea cu alți ochi.

Moartea l-a surprins în plină glorie, însă Toma și-a câștigat locul în eternitate prin talentul și dedicarea neclintită față de meseria de actor. Chiar dacă nu mai este printre noi, prezența sa continuă să trăiască în fiecare rol jucat, rămânând o sursă de învățătură și un simbol al excelenței artistice.

Bibliotecar, Luciana Macovei

Biblioteca Județeană „Nicolae Milescu Spătarul” Vaslui

Bibliografie: Carte despre Toma Caragiu. Petre Bokor; ediție prefăcută, îngrijită, augmentată de Valentin Silvestru. Ed. a 2-a. Galați: Moldarom, 1996. Stacana: triptic cu Ahoe și Toma Caragiu. Miron Costin. București: Meteor Press, 2009.